Захист дипломного проекту — один з найважливіших етапів у творчому житті архітектора. До якоїсь міри це вже підсумок "ось що я можу" — і одночасно це перша спроба молодого архітектора сформулювати своє кредо: ось що я можу, ось які мої погляди, ось від чого я буду відштовхуватись...

Наприкінці червня сім молодих архітекторів Київського художнього інституту захищали свої дипломні проекти. Троє з них одержали оцінку "відмінно", троє — "добре". Результати ніби непогані, та й оцінки дано по заслугам. Дипломники багато попрацювали і над планами, і над фасадами, і над розв'язанням ділянок, і над перспективами. Розташування приміщень у більшості проектів логічне, продумане, зручне, конструкції грамотні, норми додержано.

Але ж чи досить усього цього для дипломного проекту? Чи досить тільки грамотного розв'язання і певного професіонального вміння?

Ні, недосить. Головним у проекті все таки є архітектурний образ його, основна думка, ідея. І ось тут — найслабше місце дипломних проектів.

Архітектурний образ... Не легко його знайти. Ідею, думку не так просто відбити. Ми бачимо, з якими труднощами народжується нині образ майбутнього Хрещатика. Але ж над його розв'язанням працювали й працюють кращі архітектори Радянського Союзу. І, звичайно, молодим архітекторам-дипломникам ще не під силу такі складні завдання, як, знаходження образу, що відповідав би змісту нашої радянської архітектури. І все таки якщо не розв'язати, то розв'язувати цю проблему завтрашній архітектор повинен уже сьогодні.

Про що ж кажуть виставлені сім проектів — чотирьох консерваторій, двох річкових вокзалів та одного театру?

Поперше, про грамотність (це добре), подруге — про певну вже професіональну вправність (це теж добре) і потретє — про майже повну відсутність, хай спірних, але сміливих і цікавих розв'язань (це вже зовсім не добре).

Щоб не бути голослівним, розглянемо проекти.

Ось проекти трьох консерваторій — С. Бабія, А. Пшеничного та П. Макушенка. Усі три будинки розміщені на одній ділянці, плани в усіх трьох розв'язано майже однаково (розміщення дворів, оперної студії тощо), фасади — теж (середня частина з яскраво виділеним щипцом, усі три симетричні), стиль у всіх трьох один — українське бароко і, нарешті (чи не це і є причиною їх однаковості?), усі три проекти зроблено під керівництвом одного професора — П. Альошина.

Проектів річкових вокзалів є два — Н. Шевченко і Н. Лежньова. Чим відрізняються вони один від одного? — Та, власне кажучи, нічим: знову таки лише різним оформленням принципово одного й того ж плану. Обидва студенти разом з своїми керівниками (проф. Альошин — у Н. Лежньова і проф. О. Вербицький — у Н. Шевченко) пішли по давно вже второваній стежці традиційних річкових вокзалів з неодмінним шпилем посередині.

Про театр І. Мезенцева (керівник проф. В. Заболотний) говорити важко. Його зроблено надзвичайно швидко — протягом трьох місяців, і вимоги до нього, звичайно, треба ставити зовсім інші. Загалом проект зроблено в достатній мірі традиційно, хоч середню частину фасаду (розсунуті парні колони) розв'язано досить гостро.

У жодному з перелічених проектів не видно прагнення відійти від усталених уже прийомів, не видно бажання знайти гостре, свіже розв'язання.

Винятком до якоїсь міри є четвертий проект консерваторії — Д. Яблонського (керівник проф. В. Заболотний). Д. Яблонський пішов лінією розриву з трафаретом. В його проекті видно свіжу думку. Ідея поділу будинку на два окремих, але зв'язаних між собою об'єми — власне консерваторії і оперної студії — є виправданою. Місце, яке вибрав автор (всередині кварталу між вулицями Володимирською, Свердлова, Пушкінською та Леніна), вдале. Оточена зеленню, консерваторія міститься і в центрі міста і поодаль від його гамору. Думка вивести оперну студію фасадом на Пушкінську вулицю теж цікава.

Трохи звичайніше розв'язано "зовнішню архітектуру" будинку. Безперечне захоплення автора Фоміним (захоплення саме по собі зовсім непогане) привело до надмірної, властивої швидше урядовим будинкам, монументальності. Загалом же проект справляє враження найсамотнішого з усіх поданих. А самостійність, власне обличчя я — це риса, що насамперед потрібна творцеві. І оце ось творче обличчя, творчу індивідуальність студента, навчальний заклад, що виховує його, має особливо оберігати і розвивати, не підміняючи її закостенілою маскою традицій.

Треба розвивати в молодих архітекторах фантазію, сміливість. Без фантазії, без дерзання, без розмаху, без шукань чогось нового й цікавого архітектор ніколи не стане справжнім митцем.

Років десять—п'ятнадцять тому в студентських проектах було набагато більше сміливості й оригінальності. Щоправда, ця оригінальність була часто самоціллю (ось зроблю так, як ні в кого до цього часу не було!), але нині бачимо іншу крайність — прагнення до трафаретів та апробованих прийомів. Треба знайти середню лінію. Хай студент фантазує, шукає, не боїться спотикнутись. Уміла рука керівника не дасть йому впасти, підніме, спрямує. Спрямує, але тільки по тому шляху, який є зрозумілим і близьким студентові. Але не можна накидати йому свій смак, свої прийоми. Три майже однакових розв'язання проектів консерваторії, які ми бачили на виставці дипломних проектів Київського художнього інституту — симптом не дуже радісний.

Керівництво інституту, на нашу думку, не зробило б помилки, коли б давало більше творчої свободи своїм вихованцям, заохочувало б їх до справжньої ініціативи та сміливості в розв'язанні проектів.

В. НЕКРАСОВ